

DEZE FIETSTOCHT STAAT IN HET TEKEN VAN HONDERD JAAR WOI.

WE STARTEN OP DE PARKING VAN DE BIEKORF EN VERLATEN DEZE LANGS DE VREDESTRAAT (RICHTING POST) EN DAN FIETSEN WE RECHTDOOR, DE POSTSTRAAT IN.

1. EINDE WEG L
2. 1STE R (HEMELSTRAAT)
3. EINDE WEG L
4. AAN CAFE DE TON R (HOF TER VARENTSTRAAT) EN DEZE VOLGEN

Kazeirekes, de gruwelijke moord op 13 burgers

Voor de Duitsers was Lebbeke het voorlaatste dorp op hun weg naar Dendermonde. Begin september, voor de verovering van Dendermonde door de Duitsers, waren er dan ook heel wat troepenbewegingen in de gemeente. Zo wisselde het station van Heizijde in die periode drie maal van kamp. De zwarte dag voor Lebbeke was vier september 1914. Op die dag speelde zich een gruwelijke gebeurtenis af.

Aan de Brusselsesteenweg, ter hoogte van de wijk “Kazeirekens” sleepten Duitse soldaten verschillende jonge mannen de huizen uit. Via de Hof ter Varentstraat dreven ze hen de Veldekens in. Enkele jongens konden nog ontsnappen, maar voor dertien van hen wachtte een gruwelijke dood. Ze hebben eerst hun eigen kuil gegraven en zijn nadien gedood met bajonetsteken en geweerkolven. Voor een van de slachtoffers, Emiel Veldeman, was het brute pech want hij was op 2 september met paard en kar gevlucht naar Oudegem om vrouw en kinderen in veiligheid te brengen. Omdat een buurman bij hun vertrek bedreigd had hun hele huis leeg te plunderen, was hij op 4 september teruggekeerd om spullen op te halen. Hij probeerde nog te vluchten met zijn zakken vol geld en kostbaarheden, maar hij werd gevat. De buurman die dreigde zijn huis leeg te roven, bleef bij het opgraven van de lijken uit de kuil, lang in de buurt rondhangen. Tot in het graf wou hij zijn overleden buurman bestellen wat hem uiteindelijk door een brutale houding nog lukte. Het waren dus niet alleen de Duitsers die gruwelijke dingen deden tijdens deze oorlog (Tijdschrift van Heemkring Lebbeke, 1992, 4, p.106-107).

Een wraakactie van het Duitse leger bleek de zogenaamde reden te zijn van deze wrede slachtpartij. De Duitse spionagediensten hadden immers vernomen dat in augustus 1914 de burgemeester een groep vrijeschutters uit Schaarbeek enkele dagen onderdak had gegeven in het gemeentehuis. Toen de Duitse troepen Lebbeke naderden, waren deze burgerstrijders of *franc-tireurs* al lang weg richting Eeklo. Maar dit gegeven lag de Duitsers toch zwaar op de maag. Een mix van deze feiten, met de frustraties die ze hadden over de moeizame strijd om Dendermonde te veroveren, resulteerde in een gevaarlijke wraakzuchtige cocktail.

Toen ter hoogte van de wijk “Kazeirekes” op vier september een Duitse militair neergeschoten werd, was dit een ideale aanleiding voor de Duitsers om wraak te nemen voor de hulp aan de vrijeschutters. Zij beweerden dan ook dat vrijeschutters het fatale schot gelost hadden wat niet mogelijk was want die verbleven al lang niet meer in Lebbeke.

Hoogstwaarschijnlijk heeft een Belgische soldaat die zich verschool in een huis langs de Brusselsesteenweg deze Duitser gedood. Maar in dat geval was het een schietpartij tussen militairen en hadden de Duitsers geen reden om wraak te nemen op de volgens hen vijandige houding van de Lebbeekse bevolking.

Ook op andere plaatsen in Lebbeke zijn er tijdens de eerste helft van september 1914 mensen op laffe wijze gedood en is er zwaar geplunderd.

Ter herdenking van de slachtpartij waarbij dertien weerloze burgers op een brutale wijze gedood werden, plaatste het gemeentebestuur van Lebbeke op 30 augustus 2014 een herdenkingsbeeld op het rond punt aan de Flor Hofmanslaan. Op 4 september 2018 zal een kleinere versie van dit beeld in de Hof-ter-Varentstraat worden geplaatst, aan de plaats van de moorden.

4. FLOR HOFMANSLAAN OVERSTEKEN EN NA 20 METER 1STE L (LANGS VELD) EN DEZE VOLGEN TOT IN DE LANGE WEVERSTRAAT WAAR WE R AFSLAAN

5. LANGE WEVERSTRAAT BLIJVEN VOLGEN EN VERVOLGENS ROMESTRAAT VOLGEN TOT AAN DE BAARDEGEMSESTRAAT WAAR WE L AFSLAAN

6. BAARDEGEMSESTRAAT BLIJVEN VOLGEN TOT AAN DE KORTE MINNESTRAAT WAAR WE L AFSLAAN EN BLIJVEN VOLGEN TOT IN DE TORRESTRAAT

Etappegrens

Voor de Duitsers was het verschil tussen Oost- en West Vlaanderen niet zo duidelijk. Voor hen was het één pot nat, namelijk Vlaanderen. Omdat er in de Westhoek van dat Vlaanderen nog gevochten werd, zagen ze dit gebied als militair gebied en werd het onder strikt militair gezag geplaatst. (*Militär Verwaltung*). Deze zone, waarin Lebbeke lag, kreeg ook de naam van Etappegebied, vandaar de naam Etappegrens. Opwijk, als Brabantse gemeente, lag in het gebied van het Gouvernement-Generaal waar een onderscheid gemaakt werd tussen burgerlijk en militair gezag.

Volgens burgemeester Armand Dubois tekent zich vanaf december 1914 de grens af tussen "het Generaal- Gouvernement en de Etappen". Deze grens kwam op de scheiding tussen Opwijk en Lebbeke te liggen. (dagboek, p84-85) De Etappegrens zat vier jaar potdicht. Enkel met de nodige documenten kon men via de Etappewacht naar Brabant gaan. En dat was niet voor iedereen weggelegd. Zo zag Franciscus De Cock, grootvader van Dirk De Cock, die op het Eeksen in Lebbeke woonde net bij de grens met Opwijk vier jaar lang zijn beste vriend niet, want die woonde op het Opwijkse deel van het Eeksen. Op de hoek van de Brusselse steenweg en de Korte Breestraat installeerden de Duitsers een bewaakte wachtpost, de Etappewacht, waar men de grens kon oversteken in uitzonderlijke gevallen en met de nodige documenten.

Een grens zonder smokkelverhalen zou geen echte grens zijn. Om het met de woorden van toenmalig burgemeester Armand Dubois te zeggen: " door deze maatregel wordt mijn gemeente, grensplaats op de groote verkeerbaan die het land van Waes in verbinding stelt met Brussel, ook het brandpunt van den smokkelhandel"(dagboek p.84-85). Volgens Florent Heirbaut hadden de boeren van zijn straat, de Lange Breestraat langs de grens met Opwijk, de naam smokkelaars te zijn (Tijdschrift van Heemkring Lebbeke, 1990, 1). De meeste mensen die daar woonden, smokkelden effectief. Dit was vooral uit noodzaak omdat ze weinig te eten hadden want de Duitsers eisten veel goederen op via het gemeentebestuur, maar ook wel om iets bij te verdienen.

De velden van de familie van Florent Heirbaut lagen rond de zogenaamde Etappegrens en voor een groot deel in Brabant. De moeder van Florent, Antoinette Heirbaut-Hofmans, die in 1916 weduwe werd en achterbleef met 11 kinderen, huurde voor haar tweede zoon een huisje op het Eeksen in Opwijk. Ze begaf zich dan ook regelmatig naar wat eigenlijk verboden terrein was. Op 4 januari 1918 stak zij een grensbeekje over vlakbij hun boerderij en werd ze zonder verwittiging doodgeschoten door een Duitse soldaat. Normaal was het de gewoonte dat er eerst "halt" geroepen werd bij het betrappen van een smokkelaar om nadien de smokkelwaar af te nemen. Het is niet volledig duidelijk waarom deze vrouw, weduwe met 11 kinderen, zo plots vermoord werd. Haar naam werd pas meer dan 90 jaar later, aan het monument der gesneuvelden in Lebbeke toegevoegd.

8. R AFSLAAN RICHTING KORTE BREESTRAAT

9. OP HET EINDE VAN DE KORTE BREESTRAAT R AFSLAAN IN DE BAARDEGEMSESTRAAT

10. 1STE L NAAR ROOIEN

11. ROOIEN BLIJVEN VOLGEN TOT IN BONTEGEM (DUS NIET LINKS OF RECHTS AFSLAAN MAAR VOLGEN TOT HET KRUISPUNT MET DE POPULIERENSTRAAT EN DAAR R AFSLAAN)

12. 1STE L EN ONMIDDELLIJK R (RICHTING HANNAERDEN)

13. BLIJVEN VOLGEN TOT IN DE AALSTERSESTRAAT EN DAAR L AFSLAAN

14. AAN KAPEL RD (KAPITTELSTRAAT)

15. 1STE R (OKTOBERFEESTSTRAAT)

16. BLIJVEN VOLGEN TOT AAN DE ACHTERKANT VAN DE KERK EN RECHTDOOR DE SASBAAN NEMEN

17. VERVOLG UW WEG

Het sas van Wieze en de Wiezebrug

Dit sas werd gebouwd in 1768 als een van de vele sluizen op de Dender, een typische 'regenrivier' waarin het waterpeil na zware regenval razendsnel kan stijgen. Op vele plekken vind je hier dan ook sluizen, gebouwd om het peil onder controle te houden.

Voor historisch erfgoed hebben de opmarcherende Duitse troepen in 1914 geen oog. Het 18de-eeuwse sas ligt op hun aanvalsroute richting Dendermonde, verder stroomafwaarts. Ze blazen de sluis op in de begin dagen van de oorlog, op 4 september 1914, de dag van de eerste aanval op Dendermonde. Na de verovering van Dendermonde trekken de Duitse soldaten zich langs de ophaalbrug terug richting Wieze en Hofstade. Op initiatief van het Davidsfonds en met behulp van de Belgische Genie komt er in 1972 een nieuwe brug. Men vindt de oude brug in de bosjes rechts voor de nieuwe brug als je van Wieze komt. Vroeger stond deze brug over de Dender, 200 meter voorbij de huidige brug richting Denderbelle.

18. WEG VOLGEN EN R RICHTING GIJZEGEM. OVER DE BRUG RIJDEN EN EERSTE STRAAT R (RICHTING DIJK DENDER)

19. L JAAGPAD DENDER BLIJVEN VOLGEN

20. SLUIS OVERSTEKEN EN HET VEER BLIJVEN VOLGEN TOT IN DE VISSTRAAT (TWEEMAAL R AFSLAAN)

Gevechten Denderbellebroek

Jozef Van den Steen van de heemkring van Denderbelle vertelt over zware gevechten aan de Dender, vooral rond het sas van Denderbelle. Ook andere mensen vermelden de verhalen die ze in hun jeugd hoorden over de zware gevechten rond de Dender. Zo herinnert Dirk De Cock zich uit oude verhalen dat de inwoners van Denderbelle op een bepaald moment raar opkijken wanneer de Duitse troepen een openluchtmis laten doorgaan in de velden. Het beeld van die 'vreselijke niets ontziende Duitsers' is voor hen moeilijk te rijmen met dat andere gezicht van trouwe gelovigen. Deze 'Feldgottesdienst' te Denderbelle staat ook beschreven in het dagboek van een Duitse soldaat. Het was voor hem de eerste mis in 'vijandelijk' gebied.

Bij de gevechten in Denderbelle zouden veel Duitse soldaten gesneuveld zijn.

Dirk De Cock, die zich baseert op Duitse militaire archieven, vertelt een verhaal van drie Belgische soldaten die gedood zijn door Duitse troepen in Lebbeke. Een van de Belgische militairen had Duitse identiteitspapieren op zak. Deze documenten waren afkomstig van Duitse soldaten die sneuvelden bij de gevechten in Denderbelle. Het bezit van die papieren was een inbreuk tegen de oorlogsconventie. Daarom hebben de Duitse troepen die drie Belgische soldaten vermoord.

Weetje: Een stukje Denderbelle in West- Vlaanderen

Kris Beeckmans, een inwoner van Denderbelle, vertelde aan de huidige schepen van Cultuur, Maria Van Keer, een leuk weetje: "Toen ik enkele jaren geleden mijn GPS instelde om naar een begrafenis te gaan van de vader van een collega in Ledegem in West-Vlaanderen, zag ik op de stratenlijst plots "DENDERBELLESTRAAT" verschijnen. Ik dacht dat dit een fout was, want ik vond het een beetje vreemd de naam Denderbelle terug te vinden in die uithoek van West-Vlaanderen. Na de begrafenis ben ik even op speurtocht geweest en inderdaad, de straat bestaat. Ik vroeg aan de heemkundige kring van Ledegem wat de oorsprong was en kreeg het verhaal te horen. Ooit was er in die straat een café met de naam "in Denderbelle". De eigenaars hadden die naam aan hun café gegeven uit dankbaarheid voor de opvang die de bewoners van het gehucht kregen in Denderbelle tijdens hun vlucht in de Eerste Wereldoorlog. Bij de gemeentefusie heeft men de straat naar Denderbelle genoemd, het café is intussen verdwenen".

21. VISSTRAAT RD EN STOP AAN HET OORLOGSMONUMENT

22. RD (KRUISSTRAAT)

23. EINDE WEG L (BERTSTRAAT)

24. EINDE WEG L (DRIES) EN STOP AAN HET WACHTBEKKEN WAAR U EEN BORD VIND MET MEER INFORMATIE

25. WACHTBEKKEN INRIJDEN, AAN BRUGJE L EN VOLGEN TOT IN DE KRUISSTRAAT

26. KRUISSTRAAT R

27. HEIRBAAN R EN BLIJVEN VOLGEN TOT ROND PUNT MET DE LINDENLAAN

Vondelbeek

De Vondelbeek is de grens tussen Lebbeke en Sint-Gillis. Vlakbij deze grens lag de ondertussen verdwenen molen van het huidige peperkoekbedrijf Vondelmolen. Volgens het dagboek van burgemeester Armand Dubois was er rechtover de molen een kuil waarin zes mannen begraven lagen. Het waren inwoners van Sint-Gillis die door de Duitsers meegenomen waren en daarna bij de Vondelbeek gruwelijk mishandeld en gedood werden.

Zowel in Lebbeke als in Sint-Gillis namen de Duitse troepen burgers mee als levend schild tijdens hun optocht naar Dendermonde. De Duitse troepen hadden veel problemen om Dendermonde te veroveren. Daarom lieten zij de Belgen voor hun troepen uit lopen, want voor de Belgische soldaten was het moeilijk om op hun eigen burgers te schieten. In een detailbeschrijving in zijn oorlogsdagboek geeft burgemeester Dubois weer hoe ze in het midden van de Steenweg moesten gaan staan met de handen op de heupen. In de ruimtes tussen de armen en het lichaam staken telkens twee geweren van Duitse soldaten die geknield achter hun Belgische schilden zaten. Zo konden ze de Belgische soldaten van op een afstand van 200 à 300 meter beschieten.

Weetje:

Burgemeester Armand Dubois die een brouwerij had in Lebbeke heeft op verschillende momenten zware problemen met de Duitsers. Op een bepaald moment ziet het er echt slecht uit voor hem en vreest hij dat hij zijn vrouw en kinderen niet meer zal terugzien. Gelukkig voor hem blijkt een van de Duitse officieren hem nog te herkennen van een bezoek aan een Duitse brouwerijbeurs. Dit helpt hem om te ontsnappen aan een zware straf of zelfs een terdoodveroordeling.

28 . AAN ROND PUNT L (LINDENLAAN) EN 1STE R (WILGENSTRAAT) VOORZICHTIG

29. STATIONSSTRAAT KRUISEN EN ZO KOMT U TERUG OP DE PARKING VAN DE BIEKORF.